

РЕФЕРЕНДУМ ЎТКАЗУВЧИ УЧАСТКА КОМИССИЯСИНИНГ РЕФЕРЕНДУМ ЖАРАЁНИ ИШТИРОКЧИЛАРИ (КУЗАТУВЧИЛАР, ОАВ, ЖАМОАТ ТАРТИБИНИ САҚЛАШГА МАСЪУЛ ИДОРЛАР ВАКИЛЛАРИ) БИЛАН ҲАМКОРЛИГИ

КЎРИБ ЧИҚИЛАДИГАН МАСАЛАЛАР:

- 1** Референдум жараёнида кузатувчилар ва ОАВнинг иштироқи
- 2** Участка комиссиясининг кузатувчилар ва ОАВ вакиллари билан ҳамкорлиги
- 3** Кузатувчилар ва ОАВ вакилларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари
- 4** Кузатувчилар ва ОАВ вакилларига тақиқланган фаолият
- 5** Участка комиссияларининг ички ишлар органлари ва Миллий гвардия ходимлари билан ҳамкорлиги

РЕФЕРЕНДУМ ЖАРАЁНИНИНГ КУЗАТУВЧИЛАРИ

Сиёсий партия аъзоси ёки тарафдори ёхуд сиёсий партияга хайрихоҳ бўлган ҳар қандай Ўзбекистон Республикасининг 18 ёшга тўлган фуқароси сиёсий партиядан кузатувчи бўлиши мумкин.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларидан фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли), унинг ўринбосари, маслаҳатчиси, фуқаролар йиғини органларининг бошқа мансабдор шахслари кузатувчи бўлиши мумкин.

Референдумда иштирок этиш ҳуқуқига эга бўлган фуқаролар ташаббускор гуруҳи аъзоси ёки тарафдори ёхуд фуқаролар ташаббускор гуруҳига хайрихоҳ бўлган ҳар қандай Ўзбекистон Республикасининг фуқароси фуқаролар ташаббускор гуруҳидан кузатувчи бўлиши мумкин.

Фуқаролар ташаббускор гуруҳини рўйхатга олиш тўғрисида қарор қабул қилинганидан кейин ваколатли вакилга тегишли рўйхатдан ўтганлик гувоҳномаси берилади.

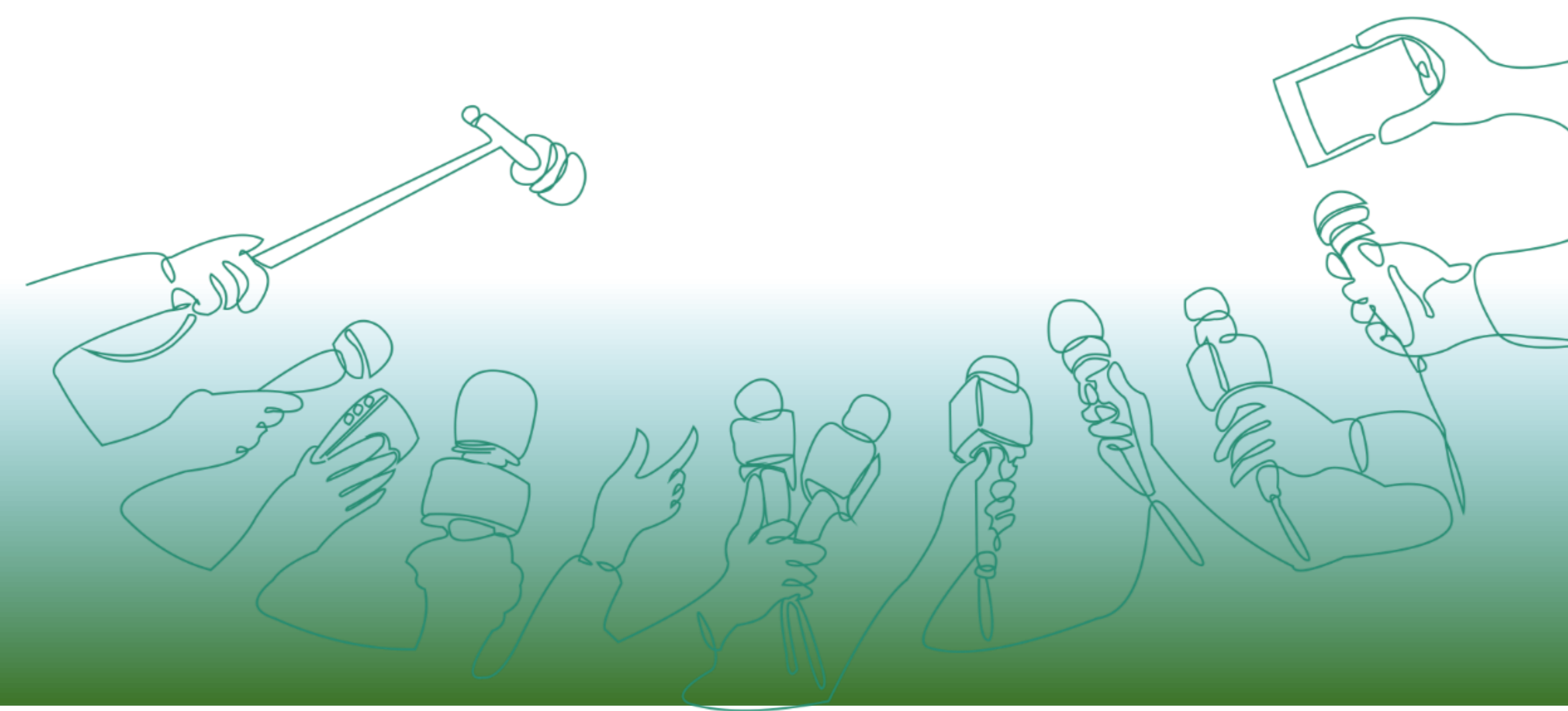
РЕФЕРЕНДУМ ЖАРАЁНИНИ КУЗАТИШ ВА ЁРИТИШДА ОАВ ИШТИРОКИ

Давлат ва нодавлат телевидение, радиостанция, кабелли телевидение, газета, журнал, ахборотнома, бюллетенлар ОАВ ҳисобланади.

2022 йилда ОАВ сифатида 626 та газета, 539 та журнал, 18 та ахборотнома бюллетень, 79 та телевидение, 37 та радио ва 5 та ахборот агентлиги, 677 та интернет нашр (веб сайт) фаолият кўрсатаётган бўлиб, уларнинг жами сони 1981 тани ташкил этмоқда.

Марказий сайлов комиссияси ва округ комиссиялари томонидан аккредитациядан ўтказилган ОАВ вакилларига белгиланган шаклдаги гувоҳномалар берилади.

ОАВ вакиллари ваколат муддати унга аккредитациядан ўтганлиги тўғрисидаги гувоҳнома берилган кундан бошланади ва референдум якунлари расман эълон қилинган куни тугайди.

УЧАСТКА КОМИССИЯСИНИНГ КУЗАТУВЧИЛАР ВА ОАВ ВАКИЛЛАРИ БИЛАН ҲАМКОРЛИГИ

Маҳаллий кузатувчилар, бошқа давлатлар ва халқаро ташкилотларнинг кузатувчилари, ОАВ вакиллари билан комиссия номидан Участка комиссия раиси иш олиб боради.

Улар учун ажратилган жой овоз бериш ва овозларни санаб чиқиш жараёнларида жамоатчилик назоратини амалга ошириш учун уларга қулай бўлиши керак.

Участка комиссияси биносига улар ташриф буюрганида Участка комиссия раиси:

- уларни кутиб олади;
- шахсини ҳамда ваколатларини тасдиқловчи ҳужжатларни тақдим этишини сўрайди;
- уларни рўйхатга олишни ташкиллаштиради;
- уларни кузатиш учун ажратилган жойга жойлашишлари учун таклиф қилади.

КУЗАТУВЧИ ҚҰЙИДАГИ ҲУҚУҚЛАРГА ЭГА

- ўз фаолиятида Ўзбекистон Республикаси Конституциясига “Ўзбекистон Республикасининг референдуми тўғрисида”ги қонунига, Марказий сайлов комиссиясининг қарорларига амал қилиши;
- референдум ўтказувчи комиссияларининг мажлисларида ҳозир бўлиш;
- референдум участкасида ҳозир бўлиш ҳамда тайёргарлик ишларининг боришини, овоз бериш қутилариининг жойлаштирилиши ва муҳрланишини, фуқароларга овоз бериш бюллетенларининг берилишини кузатиш;
- овоз бериш куни овоз бериш жараёнини кузатиш;
- муддатидан олдин овоз беришни ўтказиш вақти ва жойи ҳақида хабардор бўлиш ҳамда ушбу жараённи кузатиш;
- фуқаронинг турган жойида унинг рухсати билан овоз бериш жараёнининг яширинлик принципини бузмаган ҳолда кузатиш;
- овозларни санаб чиқишда ва референдум ўтказувчи участка комиссиясининг овоз бериш яқунлари тўғрисидаги баёномасини тузишда ҳозир бўлиш.;
- овоз бериш натижалари тўғрисидаги ҳужжатларнинг тегишли референдум ўтказувчи комиссияси томонидан тасдиқланган кўчирма нусхаларини сўраш ва олиш;

КУЗАТУВЧИ ҚҰЙИДАГИ ҲУҚУҚЛАРГА ЭГА

- референдум ўтказувчи участка комиссиясининг фаолиятига ҳамда референдумда овоз бериш жараёнига ҳалақит бермасдан ва овоз беришнинг яширинлигини бузмасдан фото, видео, аудио ёзувларни амалга ошириш (қамоқда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойлари, ҳарбий қисмлар, даволаш муассасалари бундан мустасно);
- кузатув натижалари тўғрисида оммавий ахборот воситалари вакилларига мурожаат қилиш;
- референдум ўтказувчи округ комиссияси томонидан референдум ўтказувчи участка комиссияларидан овозларни санаб чиқиш натижалари тўғрисидаги баённомаларни қабул қилиб олиш ҳамда округ бўйича референдум натижаларини аниқлаш жараёнида ҳозир бўлиш;

- ҳарбий қисмларда, қамоқда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойларида тузилган референдум участкаларига бориши ҳақида камида уч кун олдин тегишли участка комиссиясини белгиланган тартибда хабардор қилиш;
- агар референдум участкасида референдумга оид қонунчилик талаблари бузилишига йўл қўйилган деб ҳисоблаш учун асослар бўлса, ўз кузатувлари тўғрисида ушбу участка комиссияси аъзоларига уларнинг ишига аралашмаган ҳолда маълум қилиш, шунингдек юқори турувчи референдум ўтказувчи комиссияларига хабар бериш;
- референдум тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатлари ҳақида, шунингдек референдумга тайёргарлик кўриш ва унинг ўтказилиши бўйича ўз фикрини баён қилиш ҳуқуқига эга.

КУЗАТУВЧИ ҚУЙИДАГИЛАРГА МАЖБУР

- ўз фаолиятида Ўзбекистон Республикаси Конституциясига “Ўзбекистон Республикасининг референдуми тўғрисида”ги қонунига, Марказий сайлов комиссиясининг қарорларига амал қилиши;
- барча даражадаги референдум ўтказувчи комиссияларига, давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари ва бошқа ташкилотларга ташриф буюрганида унга берилган мандатни ҳамда ўз шахсини тасдиқловчи ҳужжатни ёнида олиб юриши ҳамда мансабдор шахслар талабига мувофиқ уларни кўрсатиши;
- ўз хулосаларини шахсан ўтказилган кузатув ва ҳақиқий материаллар билан асослаши шарт.

ОАВ ВАКИЛИ ҚУЙИДАГИ ҲУҚУҚЛАРГА ЭГА

- референдумга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказишга доир барча тадбирларни ёритиш;
- референдум ўтказувчи комиссияларнинг мажлисларида ҳозир бўлиш;
- референдум ўтказувчи комиссияларнинг қарорлари нусхаларини ОАВда ёритиш учун олиш;
- муддатидан олдин овоз беришни ўтказиш вақти ва жойи ҳақида хабардор бўлиш ҳамда ушбу жараённи кузатиш;
- референдум куни овоз бериш хоналарида, шу жумладан овозларни санаб чиқишда ҳозир бўлиш;
- референдум жараёнини ва овоз беришнинг яширинлигини бузмасдан фото, видео, аудио ёзувларни амалга ошириш (қамоқда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойлари, ҳарбий қисмлар, даволаш муассасаларида ташкил этилган референдум участкалари бундан мустасно);
- фуқаронинг турган жойида унинг рухсати билан овоз бериш жараёнида ҳозир бўлиш;
- тегишли округ комиссияси референдум ўтказувчи участка комиссияларидан овозларни санаб чиқиш натижалари тўғрисидаги баённомаларни қабул қилиб олиши ҳамда округ бўйича референдум натижаларини аниқлашда ҳозир бўлиш;
- референдумга тайёргарлик кўриш ва унинг ўтказилиши бўйича ўз фикрини баён қилиш ҳуқуқига эга.

ОАВ ВАКИЛИ ҚУЙИДАГИЛАРГА МАЖБУР

- ўз фаолиятида Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, “Ўзбекистон Республикасининг референдуми тўғрисида”ги қонуни, Марказий сайлов комиссиясининг қарорларига амал қилиши лозим;
- референдум ўтказувчи комиссияларга, давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари ва бошқа ташкилотларга ташриф буюрганида унга берилган гувоҳномани ҳамда ўз шахсини тасдиқловчи ҳужжатни ёнида олиб юриши ҳамда мансабдор шахслар талабига мувофиқ уларни кўрсатиши шарт;

- хоҳиши бўлмаган шахсларни интервью беришга мажбур қилиш мумкин эмас;
- шахсни ҳар қандай шаклда камситадиган, шаън ва қадр қимматга путур етказадиган ахборотни тарқатмаслик ёки шахсий сирни ошкор қилмаслиги лозим.

КУЗАТУВЧИЛАРГА ҚҰЙИДАГИЛАР МАН ЭТИЛАДИ

- овоз берувчи фуқаро овоз бериш бюллетенига ўз белгисини қўяётган пайтда овоз бериш кабинасида ёки хонасида бўлиш, бу жараённи суратга ёки видео тасвирга олиш;
- овоз берувчи фуқароларга таъсир ўтказиш, бирон бир ташвиқот материали ёки адабиётини тарқатиш;
- овоз берувчи фуқаролардан улар қандай овоз берганликларини суриштириш ёки уларга овоз бериш бюллетенга белги қўйишда бирон бир тарзда ёрдам кўрсатиш;
- референдум ўтказувчи участка комиссиясининг фаолиятига, шу жумладан овоз бериш қутилларини муҳрлаш, уларни очиш, овозларни санаб чиқиш чоғида аралашиш.

ОАВ ВАКИЛИГА ҚУЙИДАГИЛАР МАН ЭТИЛАДИ

- конституциявий тузумни зўрлик билан ўзгартиришни мақсад қилиб қўювчи, республиканинг суверенитети, яхлитлиги ва хавфсизлигига, фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқ ва эркинликларига қарши чиқувчи, урушни, ижтимоий, миллий, ирқий ва диний адоватни тарғиб қилувчи, халқнинг соғлиғи ва маънавиятига тажовуз қилувчи ахборотларни тарқатиш;
- фуқароларга таъсир ўтказиш, қонунга хилоф равишда бирон бир ташвиқот материали ёки адабиётини тарқатиш;
- фуқаро овоз бериш бюллетенига ўз белгисини қўяётган пайтда овоз бериш кабинасида ёки хонасида бўлиш;
- фуқаролардан улар кимни ёқлаб овоз берганликларини суриштириш ёки фуқароларга бюллетенга белги қўйишда бирон бир тарзда ёрдам кўрсатиш;
- референдум ўтказувчи участка комиссиясининг фаолиятига, шу жумладан овоз бериш қутилари муҳрланаётган, очилаётган, овозлар санаб чиқиляётганда аралашиш;
- референдум куни ва овоз бериш бошланишидан бир кун олдин жамоатчилик фикри сўровлари натижаларини, референдум натижалари прогнозларини, ўтказилаётган референдум билан боғлиқ бошқа тадқиқотларни эълон қилиш.

ИЧКИ ИШЛАР ВА МИЛЛИЙ ГВАРДИЯ ХОДИМЛАРИНИНГ РЕФЕРЕНДУМ ЖАРАЁНИДАГИ ФАОЛИЯТИ

- жамоат тартибини сақлашда участка комиссиялари билан ҳамкорликни амалга оширади ва комиссия раисининг кўрсатмаси асосида фаолият олиб боради;
- бюллетенлар олинган кундан бошлаб бюллетенлар ҳамда бошқа ҳужжатлар сақланадиган бинонинг қўриқланишини таъминлайди;
- референдум участкаси ёнида фавқулодда вазиятлар (ёнғин, оммавий тартибсизлик ва бошқалар) содир этилган тақдирда ходим ўзи қўриқлаётган жойни тарк этмасдан, дарҳол раҳбарият ёки навбатчилик қисмига хабар беради;

- участка комиссияси аъзоларининг фаолиятига қаршилик кўрсатилганда ёки уларнинг соғлиғи, ҳаётига хавф туғилганида, уларни ҳимоя қилади;
- овоз бериш куни референдум участкаси биносида бўлган бошқа шахсларни ҳам ҳимоя қилади;
- референдум участкаларига туташ ҳудудларда жамоат тартибини сақлайди;
- участка комиссиялари аъзолари кузатуви остида референдум натижаларига доир ҳужжатларни ташишда кўмаклашади;
- участка комиссиясининг кундалик иш фаолияти тугаганидан сўнг референдум ўтказиладиган бинолар ва жойларни қўриқлайди.

УЧАСТКА КОМИССИЯСИНИНГ ИЧКИ ИШЛАР ВА МИЛЛИЙ ГВАРДИЯ ХОДИМЛАРИ БИЛАН ҲАМКОРЛИГИ

- Ички ишлар ва Миллий гвардия ходимлари тезкор алоқа ўрнатиш учун уяли ва иш телефон рақамларини участка комиссияси раиси ва бошқа аъзосига тақдим этиши шарт.
- Референдум участкаси биносида ёнғиндан сақлаш, алоқа воситалари учун масъул ходимларнинг телефон рўйхатлари бўлиши таъминланади.
- Овоз бериш куни ички ишлар ва Миллий гвардия ходимлари референдум участкаси ҳудудидан ташқарида жойлашади.

УЧАСТКА КОМИССИЯСИ РАИСИНИНГ КЎРСАТМАЛАРИНИ БАЖАРИШ

- Участка комиссияси раисининг ўз ваколатлари доирасида берган кўрсатмалари овоз бериш биносида ҳозир бўлган шахслар, шу жумладан, ички ишлар ва Миллий гвардия ходимлари учун мажбурийдир.
- Участка комиссияси раиси овоз бериш биносида тинчлик сақланиши ва тартибга риоя қилинишни таъминлаши, овоз бериш ва уларни санаб чиқишда ғайриқонуний хатти ҳаракат вужудга келганида ички ишлар ёки Миллий гвардия ходимларига мурожаат қилиши мумкин.
- Фавқулодда вазиятлар бартараф этилганидан сўнг Участка комиссияси раиси кўрсатмаси асосида ички ишлар ва Миллий гвардия ходимлари референдум участкаси биносини тарк этишлари ва референдумни ўтказиш жараёнига ҳалақит бермайдиган жойга жойлашишлари шарт.

ИЧКИ ИШЛАР ВА МИЛЛИЙ ГВАРДИЯ ХОДИМЛАРИГА ҚҲЙИДАГИЛАР ТАҚИҚЛАНАДИ

- овоз берувчи фуқаролар, кузатувчилар ва референдум жараёнининг бошқа иштирокчиларига таъсир ўтказиш;
- бюллетенга ўз белгисини қўяётган пайтда яширин овоз бериш кабинасида ёки хонасида бўлиш;
- Бирон бир ташвиқот материалини ёки адабиётини тарқатиш;
- фуқаролардан улар қандай овоз берганлигини суриштириш ёки фуқароларга бюллетенга белги қўйишда бирон-бир тарзда ёрдам кўрсатиш;
- участка комиссиясининг фаолиятига, шу жумладан, унинг мажлисларида ҳозир бўлишга, овоз бериш қутилларини муҳрлашга, уларни очишга, овозларни санаб чиқишга аралашиш;
- фуқароларга референдумга оид ҳуқуқларини амалга ошириш бўйича ҳуқуқий ёрдам кўрсатмаслик.

**ЭЪТИБОРИНГИЗ
УЧУН РАХМАТ!**

